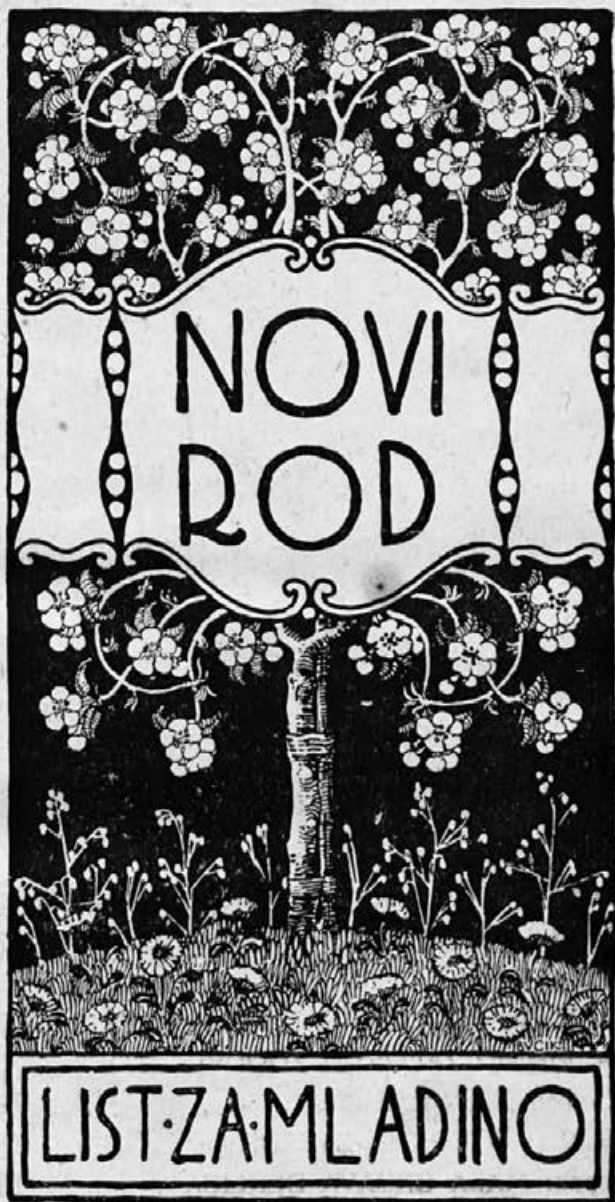

LETO 1921

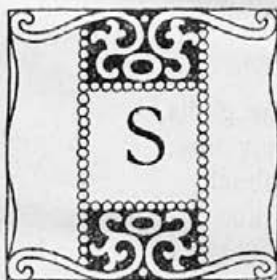
NOVI ROD IZHAJA 1. VSAKEGA MESECA TER STANE ZA VSE LETO 12 L, ZA POL LETA 6 L, ZA ČETRTO LETO 3 L. - POSAMEŽNE ŠTEVILKE SO PO 1 L. ZA INOZEMSTVO, TUDI ZA JUGOSLAVIJO, STANE 15 L. - ODGOVORNI UREDNIK: JANKO SAMEC. - ILUSTRACIJE NARISAL: A. A. BUCIK. - UREDNIŠTVO IN UPRAVNIŠTVO JE V TRSTU, ULICA RUGGERO MANNA ŠTEV. 20, I. NADSTR.. - IZDAJA ZVEZA SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU. - TISKA TISKARNA „EDINOST“ V TRSTU. □

VSEBINA:

Iv. Albreht: UJČA, UJČA	Stran 177
St. Kosovel: BELE MUHE	„ 177
Pastuškin: BOŽIČNO DREVO	„ 178
Fr. Milčinski: ZGODBE KRALJEVIČA MARKA „	179
Dr. Iv. Pregelj: ŽALOSTNI ZGODBI	„ 182
Cv. Golar: ŽABA - CARIČNA	„ 183
Ks. Meško: OTROK IN ZVEZDE	„ 186
Fr. Lipak: MALA GRBAVA DEKLICA	„ 187
Čika Jova - A. Gradnik: NA LEDU	„ 188
POUK IN ZABAVA	„ 189
KOTIČEK MALIH	„ 191

V SVET!

tiho ljubeznijo v srcu stopamo v svet. Pred nami vstaja svetla podoba našega doma, kakršnega so nam postavili naši pradedje na tej slovenski zemlji. Lep je in bel, in nad njim sije božje solnce. Naš je, ker je vstal iz dela in trpljenja naših rok in se glasi v njem že od nekdanj naša beseda.

Naša beseda!

Slovenska beseda!

To je najdražja dediščina, ki so nam jo zapisali naši pradedje. In je živa lučka, nad katero so čuvali dolga stoletja ter jo predali nam, da bi za večne čase gorela med nami vsa svetla in jasna. To je trdna vez, ki naj družijo naša srca v topli ljubezni do domovine.

In zato veljaj naša prva misel

ljubljeni materi,

NAŠI DOMOVINI!

BURJA.

SPESNIL CVETKO GOLAR.

Burja, burja ostra
 je vrh Krasa sela,
 zažvižgala botra,
 žalostno zapela.
 Žalostno zapela
 čez domača sela,
 v Trst se je zagnala
 in na morje pala.
 In na morje pala,
 divje zabučala,
 bolna od nesreče,
 žalosti moreče.

SNEŽEC.

SPESNIL FRANCE BEVK.

Lahno kakor angel,
 tiho kakor škrt
 prišel snežec beli
 k nam je vasovat.

In s kosmiči griče
 je pokrtil in plan;
 zjutraj nas pozdravil:
 „Deca, dober dan!“

To smo ga teptali —
 ni jezilo ga;
 solnce ga je grelo —
 ni stopilo ga.

Burja mu je godla,
 pihala nam v nos;
 ali on je plesal,
 kakor črni kos.

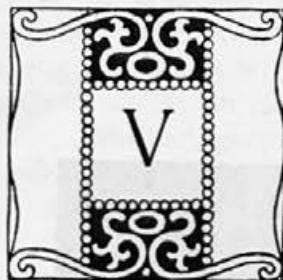
USPAVANKA.

SPESNIL IGO GRUDEN.

Žarkov pet in muh deset —
 pajek je omrežil cvet;
 sedem vran, šest lačnih srak —
 hrošč pospešil je korak;
 večje tri, sestré komarja,
 mesec pa za dva loparja
 maha jo čez loge skrite:
 lahko noč in sladko spite!

KAKO SO TRIJE BRATJE SKUHALI KAŠO.

PO RUSKI PRAVLJICI SPISAL CVETKO GOLAR. □□□□□□□□□□

nekem cesarstvu, v neki državi je živel kmet, ki je imel tri sinove, dva pametna, a tretji je bil neumen. Nekoč jih oče pošlje na njivo orat. In glej, bratje orjejo, orjejo prav do večera in vidijo, da jim bo treba na polju prenočiti; zato si hočejo skuhati kašo, ali kje naj dobe ognja? Najstarejši brat spleza na drevo, gleda sem, gleda tja in opazi na levi strani ogenj; spusti se na zemljo in odide

po ogenj. Gre, gre: ob poti stoji hišica na kokošnjih nogah, na pasjih šapah, a v njej sedi starček.

„Zdravo, dedek!“

— „Zdravo, sosed!“

„Daj mi ognja!“

— „Povej mi pripovedko!“

„Ne vem nobene!“

— „Povej mi pravljico!“

„Ne smem!“

— „No, ako je tako, daj mi ledja sem!“

In odreže mu z ledij jermen, potrese ranjeno mesto s pepelom in ga spusti domov brez ognja. Vrne se k bratoma in reče, da ognja ni mogel dobiti.

„Kakšna šleva si ti! Že vidim, da moram iti jaz!“ reče srednji brat. Gre, in pripeti se mu isto kot prvemu.

„No ti, šema, pa pojdi ti!“ — Gre tretji brat, ki je veljal za neumnega: evo — kočice na kokošnjih nožicah, pasjih šapah a v njej siv starček.

„Zdravo, ded!“

— „Zdravo, sosed!“

„Daj mi ognja!“

— „Povej mi pripovedko!“

„Jaz bi ti jo že povedal, ali ti bi me zmotil.“

— „Ne bom ne, ker imam rad, da mi kdo pravi povesti.“

„E, pa dobro. Zmeniva se torej: Kdor bo drugega motil, mu odreže ta jermen z ledij . . .“

— „Dobro!“ —

Neumni začne:

„Bili smo, ded, trije bratje. Gremo nekoč kosit travo, a ko pridemo tja, vidimo, da nima nobeden kose; pozabili smo jih doma. Kaj sedaj? S čim

KAKO SO BRILJE INVADE SKUPAJI KASO
KAKO SO BRILJE INVADE SKUPAJI KASO

naj bi kosili? Takoj se spomnimo, pa údri kosit z dogami; mahamo, mahamo, da namahamo za tri vozove. Ko se vračamo domov, čujemo, vozeč se mimo šume, krik in lajanje. Kaj se je zgodilo? Medved se s čmrljem pretepa. Čmrlj kliče: „Meni pomagajte!“ — medved kliče: „Meni pomagajte!“ — Kaj bi storili, komu bi pomagali? Če pomagamo čmrlju, nam uide. Zato pomagamo medvedu, ubijemo čmrlja, iztisnemo iz njega sedem kadi voska, a medu smo dobili okrog pet stotov. Iz tega voska si napravim kobilico, in tri leta sem jezdil na nji.

Nekoč odjaham na livado, ne da bi slutil kaj hudega. Obrnem se in vidim, da mi manjka pol konja; na prednjem delu sedim jaz, a zadnji del skače po livadi. Bežim za njim, bežim, dokler ga s težavo ne ujamem, hitro sešijem obe polovici z lipovino in jezdil sem na njem še tri leta. Nekoč sem moral slučajno jahati kraj jezera; na tem jezeru si je spletla divja raca gnezdo. Odsekam takoj tri polena; prvo lipovo, drugo od lipe, tretje od lipovine. Vržem prvo, a ne dosežem, vržem drugo, padlo je predaleč, a s tretjim zadenem naravnost v raco. Raca se vzdigne, a jaz, ded, izvlečem gnezdo in napolnim ladjico popolnoma z jajci — vse leto bi jih ne mogel pojesti.

Zljubilo se mi je piti; stopim v jezero do grla, ali nimam, s čimer bi zajel vode. In glej, snamem lobanjo z glave in se napijem iz nje. Ogledam se, — konj mi je daleč pobegnil; hitim za njim in pozabim na lobanjo. Medtem ko lovim konja, mi gre lobanja po vodi. Prileti raca, znese vanjo jajca in izleže mlade. Jaz pograbim gnezdo, postavim lobanjo nase, ptice pa spečem in pojem.

Potem jezdím po gozdu. Kmet mlati na hrastu grah. Slama pada na zemljo, a grah ostaja na vejah. Splezam, da berem grah, sedem na drevo, ne da bi slutil kaj hudega. A hrast raste zmeraj višje in višje, dokler ne zraste prav do neba. Stopim v nebesa, da vidim in razgledam, kako se kaj tam godi. Ali naš cerkovnik me je zavidal: nenadoma poseka hrast in ga zvleče domov k sebi. A kaj sedaj? Hvala Bogu, krave so tam poceni. Tele velja mušico, a za komarja ti dadó vola. In glej, nalovim ti polno torbo muh, nakupim telet, začnem jih klati, z njih kožo dreti in rezati jermene. Pripnem jermen za kraj neba in se začnem spuščati navzdol. Spuščam se, spuščam, pogledam — jermena je konec, a do zemlje še daleč. Če skočim, se ubijem. Na mojo srečo je kmet sejal oves. Jaz pa ti lovim, grabim pleve in pletem vrv. A ta vrv se mi pretрга, jaz padem, skoro da se nisem ubil, in pridem na drugi svet. Tam vidim vse pokojnike, vidim tudi, kako moj oče na tvojem dedu vodo vozi —“

— „Kaj praviš, budalo! Meniš li, da ti verujem?“ ga zmoti starček. Neumni pa takoj navali nanj, mu izreže z ledij jermen, vzame ognja in se vrne k bratoma:

„Evo vama, kuhajta kašo!“

OPICA IN SAKE. JAPONSKA PRAVLJICA. SPISAL FR. BEVK.

eki lovec je hotel vjeti opico. Ker so pa opice zelo zvite živali, se mu to dolgo časa ni posrečilo.

Slednjič si je izmislil zvijačo. Vzel je veliko skledo, napolnil jo z riževim žganjem, ki ga imenujejo Japonci sake in jo je postavil na rob gozda.

Opica, ki je bila skrita v listju nekega drevesa, je videla vse to in ko se je lovec odstranil, je skočila z drevesa in hotela pogledati, kaj je v skledi.

Videla je, da je sake.

„Aha“, si je mislila, „jaz naj pijem sake in ko bom pijana, me bo lovec vjel. Toda jaz sem modrejša, kot misli on in ne bom pila, tako me tudi lovec ne bo vjel.“

S temi besedami se je vrnila, toda čez nekaj hipov je postala; sake je vendar dišal tako ljubko in tako zapeljivo.

„Kaj mi more škodovati“, je dejala sama pri sebi, „če ga samo pokusim in povžijem par kapljic! Radi tega še ne bom pijana. Samo previdna moram biti in ne smem preveč piti!“

Obotavlja se je zopet vrnila in se bližala skledi; nato je posrebala par kapljic, ki so ji zelo dišale.

„Nekoliko več tudi ne more še škodovati!“ si je mislila dalje in je popila zopet nekaj kapljic.

„Ah, kako to dobro dene!“ je pomežiknila žganju, „samo še en krepek požirek napravim, potem je dovolj in grem proč od tu.“

Napravila je res prav velik požirek in tekla nazaj v gozd, toda ob robu je postala.

„Še nisem pijana“, je dejala, „in ne zapazim ničesar drugega, kot da se počutim dobro. Sake ni premočen in prenesem ga več, kot sem mislila.“

Sicer pa, saj nisem še skoraj nič pi'a; skleda je malone še polna. Hitro še en požirek!“

Tudi to se je zgodilo; toda požirek je bil tako močan, da je ostalo le še malo pijače v skledi; ta ostanek je gledala opica in premišljevala, končno je izpila še to. „Ta mal ostanek“, je modrovala, „tudi ne more nič narediti.“

Tako je bila skleda prazna, opičja glava pa polna; ni mogla več najti gozda in bila je zelo trudna.

Zato je popadla skledo, jo je obrnila in dela za vzglavje ter legla; tako je zaspala, med tem ko si je mislila: „Kaj more neki nastati iz tega?“

Komaj je zaspala, je že prišel lovec, zvezal jo je in nesel domov.

Ko se je opica prespala, je videla, da je zaprta v kletki in je imela grozne bolečine v glavi.

Tako se zgodi onemu, ki je zvit, a se ne zna premagovati. Kdor povoha sake, ta ga tudi pije.

LONGOBARDI IN SLOVENCİ V NAŠI DEŽELI.

PO S. RUTARJU SPISAL MARKO SIMONOV. □□□□□□□□□□□□□□

red 1350 leti, dolgo je že od takrat, je bilo po Soški dolini tako živo, kakor med svetovno vojno, ki jo je popolnoma opustošila. Spomladi, leta 569., so namreč prihruli čez Predel in drli po Soški in Nadiški dolini proti Italiji nemški Longobardi. Med potjo so vse pokončali, kar je ostalo Kvadom, Markomanom, zahodnim in vzhodnim Gotom, Hunom in Herulom, ki so šli pred njimi skozi našo deželo v

Italijo. Longobarde je vodil kralj Alboin.

Ko je prišel do italijanske meje, je šel na neko visoko goro, s katere si je ogledal lepo in rodovitno furlansko nižino. Nekateri zgodovinarji trdijo, da je bil na Nanosu pri Vipavi, drugi pa, da je bil na Matajurju pri Kobaridu. Druga trditev je verjetnejša, ker je z Matajurja mogoče lepše pregledati Italijo in je z njega prav blizu v Čedad, kamor je šel nato Alboin. Prišedši v Čedad, je postavil Alboin svojega nečaka Gizulfa za furlanskega grofa, ker ga je ta rešil na lovu iz smrtne nevarnosti, kakor pripoveduje pravljica. Gizulfu je izročil več plemenitih longobardskih družin, s katerimi naj bi branil drugim narodom vhod v dež. lo.

Čedadski vojvode so postali mogočni knezi, ki so se pogosto uprli samemu kralju in se bojevali na svojo roko proti zunanjemu sovražniku. Njihovi vzhodni in severovzhodni sosedje so bili Slovenci. Ti so se pomaknili, ko so šli Longobardi v Italijo, daleč proti zapadu. Že l. 598. pa so poskusili prodreti celo v Italijo, a za takrat so bili potisnjeni še nazaj. Kljub temu so se razširili celo do reke Taljamenta. O teh Slovencih seveda danes ni drugega sledu, kakor slovenska imena njih vasi. Že prej so se najbrže naselili Slovenci v hribih nad Čedadom. Tam so trdovratno ohranili do današnjega dne svoj jezik, čeravno so nad 1200 let v vednem stiku z italijanskim življem.

Longobardi, ki so hoteli osnovati mogočno državo v Italiji, so se pogosto zedinili s Slovenci in Obri ter z njih pomočjo napadli Bizantince, ki so si zopet hoteli osvojiti vso Italijo. Navadno so se spoprijeli v Istri. Nikoli pa niso nameravali razširiti svojega gospodstva proti severovzhodu. Nasprotno pa so Slovenci vedno silili v Italijo, čemur so se seveda Longobardi odločno protivili. Pogosto so bili vsled tega zdaj večji, zdaj manjši boji med Slovenci in Longobardi. Začenjali so vedno Slovenci. Ti so biti napadalci, kar vidimo iz tega, da so se odločevali vsi ti boji na furlanskih tleh. Okoli Čedada so sezidali Longobardi več gradov proti Slovencem.

Nekaj Slovencev je prebivalo na furlanski strani. Ti so bili podložni furlanskim vojvodom. Od njih so začeli Longobardi pobirati davek okoli l. 610, katerega pa tudi včasih niso hoteli plačati, n. pr. vojvodu Rathianu. Takrat so razumeli slovenščino na vojvodskem dvoru v Čedadu. Vsi drugi Slovenci, razen furlanskih, pa so bili svobodni in samostojni. To je razvidno iz tega, ker so čedadski vojvode pogosto iskali pri njih pomoči in zavetja.

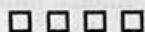
Slovenci so živeli takrat sami zase v zadrugah pod lastnimi župani. Ti so bili njihovi posvetni oblastniki in duhovniki obenem. Pozneje so si volili na nekaterih krajih tudi lastne vojvode, n. pr. na Koroškem, v Sisku in drugod. Pečali so se s poljedelstvom, živinorejo in semtertja tudi z malo obrtnijo. Okoli in okoli so jih obdajali sovražni in ropoželjni sosede. Od njih so se privadili polagoma tudi sami ropanju. Večkrat so jo udarili čez mejo v Italijo ali v Istro.

Sami so morali veliko več pretrpeti pred divjimi Obri, katere so imenovali Psoglavce, kot njihovi potomci pozneje v XV. in XVI. stoletju pred Turki.

* * *

Prepiru med Slovenci in Longobardi je naredil konec frankovski kralj Karel Veliki. Ko je uničil l. 774. longobardsko kraljestvo, je prišla tudi čedadsko vojvodina pod njegovo oblast. Tako se je razširilo frankovsko gospodstvo do slovenskih mej. Sedaj so želeli Franki podjarmiti tudi Slovence zlasti zato, ker so hoteli uničiti za njimi bivajoče Obre. Poleg tega je zaprosil oglejski patrijarh Pavlin II. svojega dobrotnika kralja Karela Velikega, naj podjarmi Slovence, da jih bo mogoče pridobiti za Kristusovo vero. Karel je res poslal l. 778. svojega sina Pipina nad Slovence. Ker so bili ti nesložni, se niso mogli uspešno upirati Frankom. Morali so se kmalu udati. Istega leta so prišli tudi koroški Slovenci neposredno pod frankovsko oblast.

Z letom 778. se je kočala doba slovenske neodvisnosti v naši deželi in se začela doba tujega gospodstva, ki še vedno traja.

NA SEMNJU.

SPESNIL KAREL ŠIROK.

Idi doli,	za dekleta
idi gori —	so kolači,
vsega polni	za pastirje —
so šotori:	korobači,
za bogate	za pijance —
žlice zlate,	sladka vina,
za skopuhe —	za sirote
žemlje suhe,	pa skomina.

MIŠKINA KAMRICA. RUSKA NARODNA PRAVLJICA. □□□
 POSLOVENIL VLADIMIR LEVSTIK. □□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

eži tam na polju konjski kostnják. Pritekla je miška-luknjačka in vpraša: „Kamrica, kamra, kdo v kamri živi?“ Nihče se ji ne oglasi. Miška smukne v konjski kostnják in jame tamkaj živeti. Priskače mi žaba-regljačka: „Kamrica, kamra, kdo v kamri živi?“ — Jaz, miška-luknjačka; kdo pa si ti? — „Jaz sem žaba-regljač a.“ — Le noter in živi z menoj. — Žaba zleze v kostnják in jame živeti pri miški.

Pribežal je zajec: „Kamrica, kamra, kdo v kamri živi?“ — Miška-luknjačka in žaba-regljačka; kdo pa si ti? — „Jaz sem vrhu-goré-popihač.“ — Le noter, gostač! — Živelo jih skupaj je troje. Priteče lisjak: „Kamrica, kamra, kdo v kamri živi?“ — Miška-luknjačka, žaba-regljačka in vrhu-goré-popihač; kdo pa si ti? — „Jaz sem povsod-poskakač.“ — Priseli se k nam! — In biva četvero jih tam. Pritepe se volk: „Kamrica, kamra, kdo v kamri živi?“ — Miška-luknjačka, žaba-regljačka, vrhu-goré-popihač in povsod-poskakač; kdo pa si ti? — „Jaz sem izza-grma-hlastač.“ — Tu imaš stan na izbiro! — Že skupaj živi jih petero. Ali primaha jo medved: „Kamrica, kamra, kdo v kamri živi?“ — Miška-luknjačka, žaba-regljačka, vrhu-goré-popihač, povsod-poskakač, izza-grma-hlastač; kdo pa si ti? — „Jaz sem vse-pomečkač!“ je dejal kosmatin, sédel na kostnják in jih vse pomečkal.

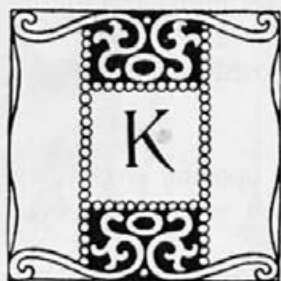

LEPA VIDA.

SPESNIL CVETKO GOLAR.

Lepa Vida se joka v Devinu:
 „Oj moj sinek, moj mrtvi golobek,
 ali ti je težko po mamici,
 ali je mrzel tvoj črni grobek?“
 „Težko mi je po tebi mamica“,
 vzdihne sinek v globini —
 „težko mi je po tvojem licu,
 bleščečem kot zora v planini.
 Mrzel je moj grobek, o mamica,
 in trda je skalna pečina —
 ali ne boj se, ne jokaj, mamica,
 spet bo bela tvoja črna haljina,
 in jaz bom vstal iz groba nad morjem,
 in gorelo bo jutro nad zlatim obzorjem“.

POVODENJ. SPISAL FRAN LOČNIŠKAR. □□□□□□□□□□

met Boštjan leži v bolniški postelji. Shuššani obraz priča o trpljenju, ki ga je moral prestati bolnik. Kljukasti nos se je že zelo približal koničasti bradi in uvelih ustnic ni skoro več videti. Boštjan ne more ne jesti ne piti. V želodcu mu gori kot v peklju. Sam peklenšček se je moral naseliti v njem. Pravega spanja nima več, le neko vročinsko omotico, ki ga muči z neprijetnimi sanjami in spomini.

Celo svetniške podobe po stenah mu ne dajo miru. Koncem postelje je slika svetega Martina, ki odsekava beraču kos svojega plašča in upira naravnost v Boštjana svoj srepi pogled.

„Kako je s teboj, Boštjan? Boš tudi kaj dajal od svojega? Si že kaj dal? Veliko si imel, mnogo več kot jaz, a do danes si ostal zakrknjen v srcu...“

Boštjana je prijelo v srcu in prebudil se je iz polspanja. Svetnik pa je še vedno zrl naravnost vanj, kot bi čakal odgovora. Bolnik se obrne v stran, da bi se skrnil njegovemu pogledu in da bi mu odleglo. Vendar svetnikovemu pogledu se ne more umakniti, vedno mu je prav pred očmi. Boštjan zamiži in se priporoči na tihem vsem svetnikom v varstvo.

V sobi je bilo nekaj časa tiho kot v grobu. Kmalu pa je začul bolnik zopet oni glas, ki se je približal zdaj prav njegovim ušesom, čeravno se je bil pokrtil čez glavo. Govoril mu je kot glas iz groba: „Saj se spominjaš, Boštjan, kako je bilo? Kaj bi se ne spominjal, saj ni dolgo temu. Huda vojna je bila in povodenj uboštva je šla čez deželo ter preplavila vse nižje prage. Tvojega seveda ne. In to veš, da se je naselil tiste čase v vasi jetičen človek, ki je imel ducat še bolj jetičnih otrok. Prišel je iz krajev, kjer je bila povodenj najhujša, iz onih mračnih ulic ošabnega mesta, v katero si ti tako rad zahajal tiste čase z visoko natovorjenim vozom in mamljivim poželenjem v srcu. To so bili zlati časi za tvojo nikdar sito, težko okovano skrinjo, zazidano tam gori za kaščo. Spominjaš se gotovo, kako je oni jetični mož prišel takoj prvi dan, pozno v mraku, plašen kot iz gnezda vržena ptica, pred tvoj prag in prosil samo košček črnega, črnega kruha. Ali si videl njegove oči, žareče v temi kot poslednji utrinek upanja? Nisi jih videl, slep si bil v srcu! Tudi tega nisi videl, kako se je mož zgrudil na vogalu tvoje kašče in ugriznil sočno travo, da bi potolažil razpaljeno boleost v prsih. To pa veš, da je tretji dan nato umrl, ne da bi bil okusil v poslednji, bridkosti polni uri kos tvojega kruha. — Tvoja skrinja pa se je polnila naprej s krvavimi greehi. Tiste čase nisi hotel gledati name, a jaz sem te opazoval in ti danes predočujem tvojo sliko...“

Bolnik se je prebudil. Pogledal je na steno, svetnik se ne gane. Še vedno zre vanj z bliskajočimi, grozečimi očmi.

„Polona, Polona! Teci mi pomagat! Vsi svetniki...“

Boštjanova sestra Polona prihiti v sobo in najde bolnika sedečega.

„Polona, nesi to podobo v drugo sobo! Ne da mi več miru! Umoriti me hoče!“

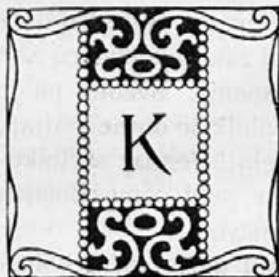
Polona je zakrila obraz in zajokala. Poklicala je sosede na pomoč, ker je začel brat razsajati kot blazen.

„Zmešalo se mu je,“ je rekel sosed.

„Denar ga je zmešal, Bog mu daj milost,“ je tiho opomnil sivolas možiček, stoječ pred vrati.

MATI. PO NARODNEM MOTIVU SPISAL JOSIP RIBIČIČ. □ □ □ □

o je Marko zašel prvič na slaba pota, je potočila mati prvo solzo in rekla: „Marko, sinko moj, izpreobrni se!“

Zagrohotal se je Marko in odgovoril: „Čemu naj se izpreobračam! Take so postave, da skrbi mati za otroka!“

Mati se je žalostna sklonila nad delom in se mučila za dva.

Čez leto in dan zdrkne materi druga solza preko lica: „Marko, sinko moj edini, moči mi pešajo; kdo bo skrbel zate, ko me polože v hladni grob?“

V drugo se je zagrohotal Marko in dejal: „Čujte me, mati! Ko vas polože v hladni grob, glejte, da mi kaj ostane.“

In mati je potrojila svoj trud. Dve tretjini porabila, eno v skrinjo zaklenila.

Ko je čez leto in dan zajokala v tretje, je legla v hladni grob, med štiri tesne stene.

Marko pa je poprodal vse, kar je ostalo, izpraznil skrinjo ter zapravljal tako dolgo, da je vse zapravil.

Čez leto dni je stal na cesti, reven in ubog, in od prijateljev zapuščen. Pomislil je, kaj in kako bi sedaj, pa si ni vedel odgovora. Z jezo v srcu se je podal o polnoči na materin grob in dejal: „Mati, zakaj niste boljše skrbeli zame?“

In je zamahnil v jezi proti grobu, se spodtaknil ob lesen križ, padel in se ranil.

Tedaj je priletela mala ptička, drobna bela ptička, materina dušica.

„Marko, sinko moj edini, ali te hudo boli?“ je žalostno zapela.

V kljunčku vode nanosila, rano ohladila; s perjem rano posušila. A ko je bila ura ena, je odletela, čivkajoč v noč:

„Marko, Marko, sinko moj edini!“

VELIKANSKI DENAR.

Tudi črni prebivalci avstralskih otokov imajo nekak denar; to so n. pr. školjke, črepinje, kosi porcelana, in temu podobna šara, na vrvice vrstoma nabrane bele in črne plošče iz kokosovih lupin itd.

Pri prebivalcih Karolinskih otokov je v navadi neki silno velik denar; lahko rečemo, da je gotovo največji denar na svetu. To so veliki, beli ali rumeni, težki kameni, skoro taki, kakor so naša mlinska kolesa. Po sredi merijo $\frac{1}{2}$ do dva metra ter so 30 do 50 centov težki, ali pa še težji. Nekateri plačajo toliko, kakor pri nas 4000 lir; ker jih ni mogoče ukrasti, zloženi so varno zunaj pred občinskimi hišami v vrste.

F. S.

PELINOV VENEC.

Vsak narod ima svoje posebne ženitovanjske običaje. Posebno zanimivi so običaji Rusinov iz rodu Huculov. Ženin vzame nevesto navadno brez dote. Ni ji treba drugega kakor nove obleke. Vse se bo dobilo — tako pravijo — s pridnostjo in z božjim blagoslovom. Starši privedejo nevestine kite h kljuki, in ženin jih mora odsekati z enim mahljajem. Ako mu spodleti, prerokujejo stare ženice slabo prihodnost. Ko nima več kit, polože nevesti na glavo venec iz pelina v znamenje težav, ki jo čakajo v zakonskem stanu. F. S.

ČUDNA URA.

V stolpu mestne hiše v Olomucu je zelo umetna ura, katero je izdelal saksonski mojster Anton Pohl leta 1420. Na uri so vidna glavna, takrat znana nebeška telesa. Ura je

okinčana z raznimi lesnimi podobami, ki se prikazujejo vselej, kadar bijejo četrtinke in ure. Med njimi so sv. trije kralji, Jezus, Marija in Jožef na begu v Egipt, sv. Jurij in drugi. Sv. Vaclavu pripada naloga, da giblje kakor nepokoj z glavo sem ter tja. Za godbo skrbi 16 angelov, ki drže zvončke in kladiva v roki. Mojstra Pohla, ki je izumil to uro, so imeli za nenavadnega človeka. Govorili so o njem, da je čarovnik in da je s hudičem v zvezi. Takratni urarji so ga silno sovražili ter raztrosili o njem marsikatero laž. Vsled tega so mu prisodili mestni svetovalci kazenda bo oslepljen. Pripovedujejo, da je prosil Pohl sodnika poslednje milosti, preden so mu iztaknili oči. Želel je, da bi smel še enkrat ogledati uro, s katero se je trudil toliko let. Ko so mu dovolili, je preščipnil s kleščami neko kolesce in ura je začela ropotati in je naenkrat zastala. Skušali so jo popraviti, toda vse zastonj; nihče ni vedel, česa jej manjka. Pohl je imel popolnoma prav, da je uro, ki jo je naredil sam, tudi sam ustavil. Ker so mu povračevali s tako krivico, naj se tudi ne ponašajo z njegovim čudovitim delom. Ura je stala dolgo časa in šele čez veliko let jo je spravil zopet v red Pohlsov sorodnik Ivan Pohl.

F. S.

MISISIPI.

Misisipi, „oče vletokov“, je največja reka Severne Amerike. Tisoče kilometrov daleč je obdan z umetnimi nasipi. Ob času velike vode plovejo parobrodi na višjem površju reke, kakor so hišne strehe. Reka mnogokrat

pretrga te mogočne nasipe, ter na tisoče kilometrov daleč poplavi zemljo, razdere nasade, odnese hiše in izruje gozdove. V tem času je beg brezuspešen. To se pa ne dogaja samo ob času povodnji, kakor pri evropskih rekah; za to je Misisipi prevelik. Tiho, počasi, veličastno narastejo njegove vode in ravno tako mirno popuščajo nasip. F. S.

□ □ □ □

ZA KRATEK ČAS.

(Zapisat Fr. L.)

1.

O Urhu so splošno trdili, da ni posebno bistro glave. Nekoč mu zastavijo modri možje to-le vprašanje:

„Kaj misliš ti, Urh, koliko sodov bi bilo treba, da bi šlo morje vanje?“

Urh malo pomežikne in reče:

„Veste, kaj vam povem, možje? Če bi bil eden dovolj velik, bi še notri ne šlo!“

2.

V Zagorju je začelo neko noč nenadoma zvoniti mrliču. Vsem se je čudno zdelo, da zvonijo ob tem nenavadnem času in mnogi so že mislili, da je umrl sam rimski papež.

Cerkovnik pa, ki ni o mrliču ničesar vedel, hiti v zvonik, da bi neutrudnemu motilcu nočnega miru malo navil ušesa.

V zvoniku dobi starega moža, znanega hudomušneža. „Kaj vendar delate,“ mu zakliče. „Vso vas ste vznemirili, saj vendar ni nihče umrl!“ — „Umrli, umrli,“ pravi mož. „Že davno je umrla pravica in ker ste ji pozabili zvoniti k pogrebu, popravim jaz to napako...“

□ □ □ □

POSETNIKA — UGANKA.

(Priobčila B. Š.)

Ivo Dorn

Iz črk tega imena sestavi ime lista, na katerega je naročen učenec Ivo Dorn.

Rešitev in imena rešilcev priobčimo prihodnjič.

UGANKE.

(Priobčil Fr. L.)

1.

Možička poznam, ki v bregu sedi,
in vedno iz pipe svoje kadi.
Pod njim jedó in pijó ljudje,
a on za vse to nič ne ve
Kdor ga pozna, naj mi pove.

2.

Luknja temna in globoka,
vanjo sili vsaka roka.

3

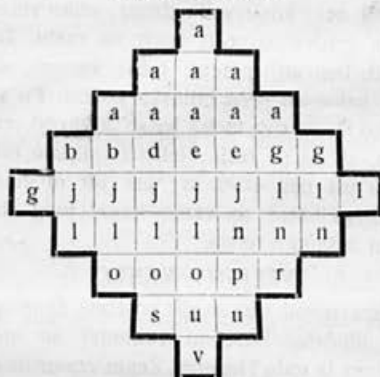
(Velikolaška.)

Štirje cingljajo,
štirje ropotajo,
dva bodeča,
dva žareča,
eden muhotalec.
Kdor ugane
je vseznalec.

□ □ □ □

DEMANT.

(Priobčila B. Š.)

Po sredi od leve proti desni in od zgoraj navzdol bereš ime znanega mesta.

Dane črke moraš razporediti tako, da dobiš

1. vrsti — sogla-nik,
2. " — del voza,
3. " — stan,
4. " — poljsko orodje
5. " — slovensko mesto,
6. " — ime zemljišča,
7. " — telesni ud,
8. " — del posode,
9. " — samoglasnik.

Rešitev in imena rešilcev priobčimo prihodnjič

O MOŽU IN ŽENI, KI STA SE PREPIRALA.')

(Zapisała Medved Terezija iz Koseča.)

Nekdaj sta živela mož in žena, ki sta se vedno prepirala. Ako je prinesla žena deset minut prepozno kosilo na polje, že se je mož jezil in je zabavljaj, da nič ne dela doma. Neki dan pa je rekla žena: „Danes ostani ti tukaj, pa grem jaz na polje.“ Povedala mu je, kaj naj dela doma in je šla na polje. A mož je ostal doma in je začel gospodinjiti.

Najprvo začne delati maslo, pa ga primev tem času žeja in gre v klet, da izpije kozarec vina. Ko je točil vino, uteče prašič iz hleva in prekučne mleko in maslo na tla. Ko mož zasliši ropot, pusti v naglici sod odprt in teče v kuhinjo. Tam je bilo že vse mleko razlito po tleh. Pa se spomni, da je pustil sod odprt. Tekel je v klet — a vina že ni bilo v sodu. Šel je žalosten nazaj v kuhinjo in začel kuhati polento. Zdaj zasliši kravo, ki muka v hlevu. Gre in pelje kravo na streho, kjer so rastle šopki trave. Vrgel je vrv skozi dimnik v kuhinjo in zopet odšel v kuhinjo ter se privezal za vrv. Kupal je dalje polento, pa je padla krava s strehe in ga je potegnila v dimnik. Zvečer je prišla žena domov in našla kravo za hišo. Prerezala je vrv, ker ni hotela lezti na streho k dimniku. Slišala je, kako je nekaj štrbunknilo v kuhinjo. Kravo pelje v hlev in ko pride v kuhinjo, vidi, da je mleko vse razlito, mož pa je bil komaj še malo živ.

Od tedaj se nista več prepirala.

*) Te pripovedke so zapisali otroci, kakor so jih slišali pripovedovati doma.

KMET IN GOSPODJE.')

(Zapisał Kurinčič Jožef iz Drežnice)

Bili so nekdanj štirje gospodje, ki so bili zelo radi veseli. Nekoč so si zaželeli, da bi jim kdo delal kratek čas. Zato so povabili nekega kmeta na kosilo, da bi se zabavali po kmečki navadi.

Pri kosilu pride najprej na mizo najlepšo potica, kar so jih imeli. Pomaknejo jo pred kmeta, češ, kaj bo počel kmet z njo. Ker so vedeli, da kmet ni še nikdar videl take jedi, mu pravijo, naj jo načne. Kmet začudeno vpraša, kje naj jo načne. Gospodje mu odgovorijo: „Kjer hočeš!“ Kmet se nasmehne in pravi: „Če je tako, jo načnem pa doma.“

Nato pograbi kmet potico, jo stisne pod pazduho in — hajdi domov!

VRAG — UČITELJ.')

(Zapisała Bizjak Ludmila iz Jezerc.)

Bilo je nekoč devet učencev, ki so hodili v šolo k nekemu učitelju. Ta učitelj pa je bil spremenjen vrag. Neki učenec je izvedel, da jih uči vrag, pa je prosil očeta, naj ga reši iz te šole. Oče gre prosit učitelja, naj mu pusti sina iz šole. Vrag mu obljubi in pravi: „Kadar prideš drugič.“ Sin pove očetu, da se bodo takrat spremenili v krokerje in da bodo vsi enaki. „Tisti bom jaz, ki bom s perotjo malo pogibal“, je rekel sin. Drugi dan je oče prišel in vrag mu jih je pokazal. Sedeli so na vereji in eden je malo pogibal s perotjo. Oče je pokazal učenca in rekel: „Ta je moj sin.“ Vrag mu ga je potem dal, ker je obljubil. In vrag se je kesal, ker je povedal učencem, da se bodo spremenili v krokerje.

BOŽIČNI VEČER L. 1917.

Zunaj brije mraz in po oknih se delajo ledene rože. Na zemljo lega večerni mrak. Vsa vas je razsvetljena, ker imajo po vseh hišah prižgane luči. Povsod vlada sveta tišina, le oddaleč se čuje grmenje topov. In to na predvečer onega dne, ko se je porodil Odrešenik sveta!

Otroci se veselijo, delajo jaslice in vmes prepevajo božične pesmi. Ko so jaslice narejene, se nekateri vsedejo okrog peči in se pogovarjajo; drugi pa gredo gledat po sosednih hišah jaslice, dokler ni čas iti k polnočnici.

Pravega veselja pa ni nocoj, ker vsi čutimo preveliko gorje vojne. Matere mislijo z bridko žalostjo na svoje sinove in žene na svoje može, ki trpe v tujini in na bojiščih lakoto in mraz. Otroci se spominjajo svojih očetov in bratov, ki daleč od doma, morebiti v strelnih jarkih v smrtni nevarnosti, praznujejo Božič. Namesto božičnih pesmi in ubranih zvonov slišijo pokanje pušk in smrtonosno grmenje topov.

Naša družina praznuje že četrti Božič v tujini, daleč od ljubega domačega kraja, ki je sedaj v golih razvalinah. Tudi nad temi ruševinami vlada nocoj skrivnostna tišina božične noči, ker letos ne divjā več vojna ob okrvavljeni Soči.

Bliža se polnoč. S prijateljico greva k polnočnici. Ko povzdigne duhovnik sv. hostijo, me je spreletelo neko skrivnostno, a prijetno čuvstvo. Misli so mi uhajale v podrti hlevček v Betlehem, kjer je na slami ležalo božje dete, in molila sem, da bi se kmalu uresničile besede, katere so takrat prepevali angeli: „Slava Bogu na višavi in mir ljudem na zemlji!“
Cerkno, 1917. — *Marica F.*

KAKO DELAM ČRNILO.

Črnilo delam iz jagod kosteničevja. Kosteničevje je majhen grm. Liste ima suličaste in celorobe. Cvetje ima belo in gosto. Dozorj pozno v jeseni. Sad so črne jagode. Ko jih slana nekoliko pomori, jih nabere in zmečkam v kaki posodi. Nato jih nekoliko zalijem in denem kuhat, da zavrejo. Ko so kuhane, jih odcedim in dobim lepo črno, domače črnilo.

Ivanka Podobnik,
učenka III. razr. v Sp. Idriji.

NESREČA V IDRJI.

Na pepelnico se je zgodila v Idriji velika nesreča. Štirje dečki so našli ročno granato. Nesli so jo k potoku Nikava. Ko so jo položili nekaj korakov od sebe, so jo začeli kamenjati. Granata se je razpočila s silnim pokom. Dva dečka je tako razmesarila, da sta takoj umrla. Tretjemu je odtrgala desno roko in mu poškodovala desno nogo. Četrtega je pa poškodovala na obrazu in prsih.

Felic Justina,
učenka III. razr. v Sp. Idriji.

MAMIČIN GOD.

V nedeljo, 21. listopada, je bila mamica godova. Zgodaj zjutraj sem vstala in še parkrat ponovila voščilce. Nato sem šla k mami in ji voščila:

Voščil mi polno je srce,
beseda pa le slaba;
želim vam srečo, mir srca
preljuba moja mama!

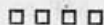
Za god sem dala mami torto, katere je bila zelo vesela. Pri kosilu smo jedli dobre reči. Pri večerji smo načeli torto, katere se je veselil cel dan moj želodček.

Justina Brus,
učenka II. razr. v Sp. Idriji.

MOJ SOUČENEC ANŽE.

Moj součenec Anže je sirota. Nima ne matere ne očeta. Star je 11 let in pol. V obraz je lepo rdeč. Lase ima kostanjeve in kodraste, oči pa rujave. Na praznik sv. R. T. sem ga videl pri procesiji. Ta dan pridejo vsi pastirji k procesiji, zato se imenuje pastirski praznik. Anže služi kot pastir, da si prisluži hrano in obleko. Pase 5 krav in 5 ovac. Zna dobro brati. Družega ne zna. V šolo pride malokrat. S svojimi součenci se rad šali.

Kogelj Tomaž,
učenc 6. š. l. v Sp. Idriji.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Zaradi pretesnega prostora smo morali dokaj snovi, določene za pričnočo številko, prenesti na prihodnjo, ki izide dne 15. februarja t. l. — Vse sotrudnike prosimo potrpljenja!